

створення спільних слідчо-оперативних груп, забезпечення виконання в повному обсязі спільних, узгоджених планів оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій, доручень слідчого тощо.

Наступним етапом у створенні Слідчого комітету має бути передача слідчих підрозділів прокуратури та податкової міліції Слідчому комітету при МВС України. Зважаючи, що слідчі Служби безпеки України розслідують особливі категорії кримінальних проваджень, питання про передачу слідчих підрозділів органів безпеки повинно опрацьовуватися додатково в міру перетворення її на аналітично-інформаційний орган спеціального призначення.

Така новація надасть можливість суттєво підвищити ефективність розслідування злочинів, що дозволить на належному рівні забезпечувати конституційні права та свободи людини

Список використаних джерел:

1. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
2. Маляренко В. Т. Про досудове слідство, його недоліки і реформу // Вісник Верховного Суду України. — 2013. — № 8. — С. 16–26.
3. Романюк Б. В. До проблеми перебудови досудового слідства // Адвокат. – 2013. - №1 (52). – С. 12-15.

Використання гіпнозу під час допиту

Мельник О.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу НАВС

Остапчук Д.О., курсант ННШКПСКМ НАВС

Нові за своїм характером способи й засоби посиленої протидії розкриттю та розслідуванню злочинів обумовлюють необхідність пошуку нових засобів і методів для отримання вербальної інформації. Наявні випадки, коли в ході розслідування кримінальних проваджень виникає ситуація, за якої свідки та потерпілі, незважаючи на бажання пригадати важливі для слідства обставини і події за активної допомоги в пригадуванні з боку слідства, все-таки виявляють повну нездатність до репродукції. Причин такому явищу безліч: від неусвідомлення відображення і латентного фіксування інформації до різної природи амнезії щодо подій, які мають доказове значення. Результатом численних психологічних досліджень у цій галузі став висновок про те, що мозок зберігає значно більше інформації про минуле, ніж людина усвідомлює і може довільно відтворити. На сьогодні психологи стверджують: інформація запам'ятовується одночасно двома шляхами: на свідомому та підсвідомому рівнях. Отож дані, які надходять до сфери підсвідомості, запам'ятовуються інтуїтивно, несвідомо, і суб'єкт навіть не підозрює про наявність у себе певних знань. При цьому активізація асоціативних зв'язків на свідомому рівні не завжди виявляється дієвим методом. Крім того, відомі випадки розладів пам'яті, що виникають у результаті різних травм. Такі розлади часто є результатом злочинного впливу на потерпілого або свідка і проявляються в різних психічних і фізичних травмах. Потерпілий зазнає травм і внаслідок вживання наркотичних, психотропних та інших хімічних речовин (наприклад, клофеліну), що пригнічують функцію пам'яті. На нашу думку, допомогу в «пожвавленні» пам'яті може надати така галузь медицини як гіпнологія.

Сучасне законодавство не передбачає застосування гіпнозу у кримінальному судочинстві, втім, на нашу думку, необхідно розглянути таку можливість за певних умов, що будуть мати допустимий та правомірний

характер. При цьому наголошуємо, що на даний час розробка має повністю науковий характер. Висновки наукової роботи можуть бути використані під час удосконалення КПК України. Ми підтримуємо думку, що репродуктивний гіпноз, який застосовується відносно готового до співпраці свідка злочину, може суттєво підвищити можливості слідства щодо отримання необхідної інформації першочергового значення. При цьому підкреслюється, що, хоча дані, одержані за допомогою слідчого гіпнозу, характеризуються об'ємнішою та точнішою інформацією порівняно зі звичайним допитом, дуже важливо, щоб ці дані ретельно перевірялися під час подальшого слідства.

Для проведення сеансу гіпнозу підбирається відповідна кімната з доброю звукоізоляцією, куди на час роботи можна було б обмежити доступ іншим співробітникам і де, за можливості, були б вимкненні телефони. Освітлення в кімнаті повинно бути м'яким, принаймні потрібно усунути попадання прямого світла (електричного або сонячного) на обличчя суб'єкта, якого гіпнотизують. Особливо важлива умова для нормального ходу гіпнотизації – наявність оптимальної температури в робочій кімнаті. Якщо слідчий працює спільно з фахівцем-гіпнологом, він не повинен намагатися розмовляти із загіпнотизованим. Питання допитуваному слід ставити через гіпнолога письмово. Ініціатор чи замовник гіпнорепродуктивного дослідження, якими можуть виступати оперативні працівники або ж слідчий, повинні скласти письмовий запит чи винести постанову про призначення судово-гіпнорепродуктивної експертизи. Потрібно коротко викласти фабулу провадження, підстави для дослідження, подати необхідні відомості про потенційного носія інформації (про стан його здоров'я і загальний стан на даний момент), а також вказати запитання, що підлягають з'ясуванню.

На наш погляд, низка вимог повинна висуватися до гіпнолога та умов проведення гіпнорепродукції. Проведення гіпносеансу можливе тільки фахівцем - гіпнологом, який має медичну освіту (фах - психотерапевт) і юридичну підготовку в галузі криміналістики та кримінального процесу. Фахівець з гіпнозу повинен мати чітке уявлення про особливості функціонування пам'яті, методи її активізації, а також специфіку показань очевидців. Гіпно тизер має бути неупереджений, не ставити навідних запитань і проводити навіювання лише в межах відновлення пам'яті суб'єкта необхідної інформації. Гіпносеанс повинен фіксуватися на відеоплівку. По його закінченні гіпнолог і особа, яка робила відеозапис, зобов'язані скласти протокол, а гіпнолог, окрім того, дати письмовий висновок про результати сеансу.

Інформація, добута із застосуванням гіпнорепродукції процесуальним шляхом приєднана до матеріалів провадження, може бути використана у процесі доказування. Однак для цього, зрозуміло, вона повинна бути опрацьована за загальними критеріями оцінки доказів та їх процесуальних джерел. На наш погляд, потрібно внести зміни в КПК України, що допоможуть віднайти додаткове джерело нових напрямів підвищення ефективності слідчої діяльності, а саме – надати можливість використання гіпнозу. Ми можемо зробити висновок про те, що активізація пам'яті свідків і потерпілих за допомогою гіпнорепродукції є науково обгрунтованим методом, тому що не порушує критеріїв, які висувуються до наукового знання: відповідає сучасному рівню розвитку науки; перевірене практикою; експериментально апробоване й апробація засвідчила його можливість використання у діяльності органів правосуддя; з його допомогою отримані достовірні результати, що можуть бути перевірені й оцінені. Таким чином, як бачимо, гіпноз - це не шарлатанство, а науково обгрунтований медичний метод, який широко

застосовується понад сто років у медицині, психології і психіатрії, а останнім часом і в криміналістиці як високоєфективний спосіб відтворення подій минулого.

Загальні засади кримінального провадження в механізмі захисту прав людини

Мельник О.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу НАВС
Гребенюк К.С., курсант ННПФПСКМ НАВС

Серед процесуалістів існують різні позиції з приводу структури принципів кримінального процесу. Так, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор і В.П. Шибіко розділяють принципи кримінального процесу на конституційні й інші.

І. В. Тирічев визнає за необхідне більш детально підійти до розгляду принципів, що виходять з норм Конституції, ймовірно, визначаючи їм більш високе положення, представив систему принципів кримінального процесу, у свою чергу, у такій спосіб: 1) принципи кримінального процесу, джерелом яких є права та свобода людини і громадянина, закріплені в Конституції; 2) принципи кримінального процесу, джерелом яких є норми Конституції про судову владу; 3) власне процесуальні принципи, закріплені в нормах Кримінально-процесуального кодексу.

За визначенням М.М. Михеєнка, до системи принципів кримінального процесу входять конституційні принципи: 1) законність; 2) державна мова судочинства; 3) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; 4) повага до достоїнства особи, невтручання в її особисте і сімейне життя; 5) право людини на свободу і особисту недоторканність; 6) недоторканність житла; 7) таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної й іншої кореспонденції; 8) встановлення істини; 9) забезпечення підозрюваному, обвинувачуваному, підсудному права на захист; 10) презумпція невинуватості; 11) свобода від самовикриття, викриття членів родини і близьких родичів; 12) здійснення правосуддя винятково судами та інше.

До інших принципів кримінального процесу М.М. Михеєнко відніс: 1) публічність; 2) забезпечення всім особам, що беруть участь у справі, права на захист їхніх інтересів; 3) вільна оцінка доказів; 5) усність процесу.

У юридичній літературі називаються й інші принципи кримінального процесу: науковість, достатність основ для процесуальних рішень, обов'язковість органів судочинства поважати і дотримувати права, законні інтереси і достоїнство громадян, справедливість і інші.

Поділ принципів кримінального процесу на конституційні й інші можливий тільки з позиції умовності, що вказує винятково тільки на їхнє джерело, місце їхнього нормативного закріплення. Воно не повинно розцінюватися як їхній поділ на конституційні і неконституційні, тому що в такому випадку відразу ж виникає питання про правомірність існування останніх. Віднесення тих або інших принципів до неконституційних є можливим при розгляді допустимості їх існування в змісті відповідності вимогам і положенням Конституції України.

Відповідно до усталеної класифікації суб'єктів кримінального процесу, вони більшістю вчених процесуалістів поділяються на три групи:

- державні органи та посадові особи (процесуальні органи), відповідальні за провадження;